

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการและบริการ
2. สภาพการเกษตรของจังหวัดลำปาง
3. การดำเนินงานของสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการและบริการ

กมลรัตน์ (2523 : 250) กล่าวว่าความหมายและความต้องการของมนุษย์ว่า หมายถึง สิ่งจำเป็นเป็นต้องได้รับเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความต้องการนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือความต้องการทางด้านร่างกาย (Biological needs) และความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs)

ณรงค์ และ ปรียานุช (2536) อ้างโดย ยุทธวรรณ (2533 : 14) กล่าวถึงความต้องการ หมายถึง สภาพที่บุคคลขาดสิ่งที่จะสนองตอบความพึงพอใจทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ละบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันตามสภาพของตน และได้สรุปความต้องการไว้เป็นส่วนรวมดังนี้

1. ความต้องการเพื่อให้เกิดความพอใจทางสรีระหรือร่างกาย ได้แก่
 - 1.1 การกินอาหารที่ถูกปาก และท้องไม่เสีย
 - 1.2 การพักผ่อนให้เพียงพอ
 - 1.3 การไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ
 - 1.4 การตอบสนองทางเพศ
2. ความต้องการเพื่อให้เกิดความพอใจทางจิตหรือความรู้สึก ได้แก่
 - 2.1 การได้รับความรักใคร่ ชอบพอ
 - 2.2 การได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
 - 2.3 การมีที่พึ่งทางใจ เช่น ศาสนา ความดี ความเชื่อมั่นในตัวเอง
 - 2.4 การมีคนสนใจ เอาใจใส่ และเอาอกเอาใจ
3. ความต้องการที่จะได้รับความพอใจจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่
 - 3.1 ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
 - 3.2 ความมีอยู่มีกิน

3.3 การมีบทบาทสำคัญ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

3.4 การได้รับข่าวสาร ข้อมูลเหตุการณ์ต่าง ๆ

นงลักษณ์ (2538: 8) ได้ให้ความหมายของความดีใจ คือ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและใช้ทดแทนแรงผลักดัน ทำให้เกิดการกระทำ เกิดการเรียนรู้ ความดีใจนี้ในบางครั้งจะถูกกระตุ้นโดยตรงจากกระบวนการของสิ่งบางสิ่ง ภายในร่างกาย แต่บ่อยครั้งก็จะอ่อนแอลง

บุญสม (2529: 57) เพิ่มเติมว่า ความดีใจที่แท้จริงของเกษตรกร หมายถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ต้องใช้ ต้องทำ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพของครอบครัว เพื่อพัฒนาไร่นาของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ไม่ควรคาดเดาเอาว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ควรปรึกษาและชี้แนะให้เกษตรกรคิดถึงความต้องการที่มีความจำเป็นสูงสุดในขณะนั้น

พจน์ (2520: 44-46) กล่าวว่า ความดีใจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและใช้ทดแทนแรงผลักดัน ทำให้เกิดการกระทำ เกิดการเรียนรู้ ความดีใจนี้ในบางครั้งจะถูกกระตุ้น โดยตรง จากกระบวนการของสิ่งของบางสิ่งในร่างกาย แต่บ่อยครั้งก็เกิดขึ้นจากแรงผลักดันของสังคมแวดล้อมนอก แต่อย่างไรก็ตาม การระบุความดีใจที่แท้จริงของเกษตรกร ควรถูกระบุด้วยตัวของเกษตรกรเอง ยกเว้นในกรณีที่เกษตรกรขาดความสามารถในการระบุปัญหาความต้องการ ความสนใจที่แท้จริงของตนเอง เพราะข้อจำกัดในเรื่องประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถแสดงความต้องการออกมาได้อย่างเต็มที่ การส่งเสริมการเกษตรที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ความจริงของสภาพการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตรควรมีข้อสนับสนุนจากสิ่งต่อไปนี้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของตัวผู้รับบริการส่งเสริม เรื่องที่จะส่งเสริม และความต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของผู้รับบริการส่งเสริม

มนัสสินิตย์ (2536: 14) กล่าวว่า ความดีใจเป็นความประสงค์ ความอยากได้ ความปรารถนา หรือ ขาดความสมดุลที่จะกระตุ้นให้แต่ละบุคคล แสวงหา และดำเนินวิธีการให้ได้มา ถ้าหากไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสมจะเกิดความคับข้องใจ ไม่สามารถปรับตัวได้ หรืออาจทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น ความดีใจจึงเป็นสิ่งที่บุคคลต้องการเพื่อดำรงชีวิตอยู่

ยุทธวรรณ (2533) กล่าวถึง ธรรมชาติของความดีใจว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บริการนั้น โดยทั่วไปแล้วควรจะได้มีการสำรวจความต้องการของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการได้ และแม้ว่าแต่ละบุคคลจะมีความต้องการที่แตกต่างกันตามสภาพของบุคคลก็ตาม ถ้าได้มีการศึกษาวิเคราะห์แล้วก็จะทำให้การบริการเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

รัตน (2528) อ้างโดย ยุทธวรรณ (2533: 15) ได้กล่าวถึงความดีใจทางการศึกษาไว้ว่า ผู้ใดก็ตาม สามารถบอกได้ว่า ความสามารถของเขาจริง ๆ ควรเป็นอย่างไร และความสามารถในขณะนั้น มีอยู่แค่ไหนได้ชัดเจนแล้ว ผู้นั้นก็สามารถจะรู้ความต้องการทางการศึกษาคืออะไร และถ้า

เขารู้แน่ชัดว่า ความต้องการทางการศึกษาคืออะไรผู้เรียนก็อยากจะมีแรงเร้าที่อยากจะเรียนมากขึ้น และถ้าความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและสังคมที่มีต่อเขาแล้ว ก็ยังเป็นเครื่องสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุโท (2541: 85-86) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (need) ว่า ความต้องการแสดงถึงความขาดแคลนบางสิ่งบางอย่างที่เราปรารถนาหรือต้องใช้ประโยชน์ คนเราต้องการอาหารเมื่อยามหิว ต้องการน้ำเมื่อยามกระหาย ต้องการเสื้อผ้าในยามหนาว และต้องการยารักษาโรคครวเมื่อเจ็บป่วย ในด้านจิตใจนั้น เราต้องการการคบค้าสมาคมยามเมื่อเราโดดเดี่ยวต้องการการยกย่องสรรเสริญ ต้องการความสำเร็จ ต้องการมีชีวิตที่เบิกบานมีชีวิตชีวายามเมื่อถึงจุดอึดอัดตัวของชีวิต

โสภา (2521: 133) ได้กล่าวถึงความต้องการที่สำคัญของมนุษย์ไว้ว่า

1. ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
2. ความต้องการที่จะเป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าที่จะเป็นสัตว์โลกธรรมดา
3. ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวพันกันระหว่างมนุษย์โลกเพื่อจะให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของคนหนึ่งคนใด
4. ความต้องการมีความอดทนเกี่ยวกับการยอมรับและความเข้าใจผู้อื่น

A.H. Maslow (1943) อ้างโดยพนารัตน์ (2539 : 9) ได้แบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ตามลำดับความเป็นจริงพื้นฐานของชีวิตไว้ ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) คือ ความต้องการสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต นับตั้งแต่ต้องการ อากาศ น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อนหลับนอนและต้องการสืบพันธุ์ให้ชีวิตคงอยู่ยืนยาวเป็นสิ่งสำคัญ

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) คือ ความต้องการปกป้องคุ้มครองชีวิตให้มีความมั่นคงปลอดภัย ต้องการหลบหลีกภัยอันตราย ความสับสนวุ่นวาย ความล้มเหลว ความไม่แน่นอน ต้องการพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง ไม่อยากเจ็บป่วย ไม่อยากตาย อยากให้ชีวิตอยู่ในสภาพมั่นคง ปลอดภัย กลัวความไม่ปลอดภัย

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) คือ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการความรักความเห็นใจ ต้องการเป็นที่รักเป็นที่นิยมนิยมชอบของคนอื่น ต้องการเท่าเทียมกับคนอื่น ต้องการความทันสมัย อยากมีรสนิยมสูงแต่มีรายได้ต่ำ อยากเป็นหมู่เหล่า เป็นสังคมไม่ยอมโดดเดี่ยว กลัวถูกทอดทิ้ง

4. ความต้องการความภูมิใจ (Esteem Needs) คือ ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการพึ่งพาตนเอง ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ต้องการได้รับการยกย่อง ต้องการได้รับเกียรติยศ ต้องการให้คนอื่นทำตาม อยากได้รับความภาคภูมิใจให้ตนเอง ไม่อยากได้รับการดูถูกเหยียดหยาม กลัวคนอื่นไม่ยอมรับตน

5. ความต้องการสมปรารถนาในชีวิต (Self Actualization) คือความต้องการในทุกสิ่งที่คุณปรารถนาที่คนพึงมี พึงได้ เป็นความต้องการทางปรัชญาและจิตวิทยา เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความก้าวหน้า ต้องการพัฒนาชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ให้คนมีพลัง มีอำนาจ มีความสมบูรณ์ แข็งแรง เฉลียวฉลาด ต้องการมีความรู้ความเข้าใจในชีวิตและโลก อยากสมปรารถนาทางความนึกคิด จิตใจ ร่างกาย เกิดความสมบูรณ์และสมดุล ในชีวิตของคนกลัวความไม่สมปรารถนา และกลัวความเสื่อม

Faust (1995:99) ได้ศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกร และแบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความต้องการทางสังคม ซึ่งให้เห็นถึงลักษณะของเกษตรกร ค่านิยม ทักษะ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมอยู่ในสังคม ประเพณี ความเชื่อถือ
2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมดในการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ประเทศ และทั่วโลก ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาหาค่าของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
3. ความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถชี้ปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพ

สภาพการเกษตรของจังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปางตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 17° 12 ลิปดา ถึง 19° 31 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99° 10 ลิปดา ถึง 100° 08 ลิปดาตะวันออก โดยเฉลี่ยอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 268.60 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,531 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,833,726 ไร่

จังหวัดลำปางมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา และเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดแพร่ และสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำปางแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 96 ตำบล ดังนี้ คือ

1. อำเภอเมืองลำปาง มี 15 ตำบล ได้แก่ ตำบลต้นธงชัย ตำบลทุ่งฝาย ตำบลบ้านคำ ตำบลบ้านเป้า ตำบลบ้านเอื้อม ตำบลพิชัย ตำบลบ่อแฮ้ว ตำบลบ้านเสด็จ ตำบลบ้านแลง ตำบลบุญนาคพัฒนา ตำบลนิคมพัฒนา ตำบลพระบาท ตำบลชมพู ตำบลกล้วยแพะ และ ตำบลปงแสนทอง
2. อำเภองาว มี 10 ได้แก่ ตำบลบ้านร้อง ตำบลบ้านหวด ตำบลบ้านโป่ง ตำบลนาแก ตำบลบ้านแหง ตำบลบ้านอ้อน ตำบลแม่ตีบ ตำบลหลวงใต้ ตำบลปงเตา และตำบลหลวงเหนือ

3. อำเภอแม่ทะ มี 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาครีว ตำบลน้ำโจ้ ตำบลบ้านกิ้ว ตำบลแม่ทะ ตำบลสันดอนแก้ว ตำบลหัวเสือ ตำบลวังเงิน ตำบลคอนไฟ ตำบลบ้านบอม และตำบลป่าตัน
4. อำเภอเกาะคา มี 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาแก้ว ตำบลลำปางหลวง ตำบลวังพร้าว ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา ตำบลนาแสง ตำบลท่าผา ตำบลใหม่พัฒนา และตำบลไหล่หิน
5. อำเภอเถิน มี 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ปะ ตำบลเถินบุรี ตำบลแม่ถอด ตำบลเวียงมอก ตำบลแม่วะ ตำบลนาโปลิ่ง ตำบลล้อมแรด และตำบลแม่มอก
6. อำเภอวังเหนือ มี 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งฮั่ว ตำบลร่องเคาะ ตำบลวังใต้ ตำบลวังซ้าย ตำบลวังทอง ตำบลวังทรายคำ ตำบลวังแก้ว และตำบลวังเหนือ
7. อำเภอแจ้ห่ม มี 7 ได้แก่ ตำบลบ้านสา ตำบลเมืองมาย ตำบลปงคอน ตำบลวิเชตนคร ตำบลแม่สุก ตำบลแจ้ห่ม และตำบลทุ่งผึ้ง
8. อำเภอห้างฉัตร มี 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองยาว ตำบลแม่สัน ตำบลวอแก้ว ตำบลหนองหล่ม ตำบลปงยางคก ตำบลเวียงตาล และตำบลห้างฉัตร
9. อำเภอเมืองปาน มี 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลแจ้ซ้อน ตำบลทุ่งกว๋าว ตำบลเมืองปาน ตำบลหัวเมือง และตำบลบ้านขอ
10. อำเภอแม่เม่า มี 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่เม่า ตำบลสบป่าด ตำบลจางเหนือ ตำบลนาสัก และตำบลบ้านดง
11. อำเภอแม่พริก มี 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลพระบาทวังตวง ตำบลแม่พริก ตำบลผาปัง และตำบลแม่ปู้
12. อำเภอสบปราบ มี 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลนายาง ตำบลแม่กัวะ ตำบลสมัย และตำบลสบปราบ
13. อำเภอเสริมงาม มี 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งงาม ตำบลเสริมซ้าย ตำบลเสริมขวา และตำบลเสริมกลาง

ลักษณะภูมิอากาศ จัดอยู่ในประเภทร้อนชื้นสลับกับแห้งแล้ง (Tropical wet and dry climate) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน(พฤษภาคม-ตุลาคม) รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูหนาว(พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) แห้งแล้งและหนาวเย็นเนื่องจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และฤดูร้อน(ปลายกุมภาพันธ์-เมษายน) ซึ่งร้อนจัดมากในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน

ปริมาณน้ำฝน เฉลี่ยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาประมาณปีละ 1,045 มิลลิเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีฝนตกระหว่าง 80-120 วันต่อปีและปริมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่จังหวัดเป็นบริเวณแห้งแล้งยิ่งกว่าหลายพื้นที่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำเภอแจ้ห่ม และอำเภองาว ซึ่งมีฝนแล้งเป็นช่วงและฝนตกน้อยกว่า 60 วันต่อปี

อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 26.03 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.6 องศาเซลเซียส และต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 19.2 องศาเซลเซียส

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดลำปางเป็นที่สูงมีภูเขาสลับซับซ้อนล้อมรอบตัวจังหวัดผสมกับแอ่งที่ลุ่มริมน้ำและมีที่ราบอยู่ตรงกลางของจังหวัดบริเวณสองฝั่งแม่น้ำวัง เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาลังกาจุนตาล เทือกเขาแม่เมาะ หรือคอยสันกลาง-แม่หลวง และเทือกเขาคอยแม่หลวง-ขุนแหง-ชมพู เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน จึงเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำหลายสายและที่สำคัญคือแม่น้ำวัง

แหล่งน้ำ: แม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดลำปางมีดังนี้

1. แม่น้ำวัง มีความยาว 382 กม. ไหลผ่านพื้นที่ อำเภอวังเหนือ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน และอำเภอแม่พริก
2. แม่น้ำต๋วย มีความยาว 60 กม. ไหลผ่านพื้นที่ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเมือง
3. แม่น้ำยาว มีความยาว 38 กม. ไหลผ่านพื้นที่ อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเกาะคา
4. แม่น้ำจาง มีความยาว 127 กม. ไหลผ่านพื้นที่ อำเภองาว อำเภอแม่เมาะ อำเภอแม่ทะ และอำเภอเกาะคา
5. แม่น้ำางว มีความยาว 90 กม. ไหลผ่านพื้นที่ อำเภองาว

เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เขื่อนฝายต่าง ๆ : ในปัจจุบันมีพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทานขนาดต่าง ๆ ซึ่งดำเนินการโดยกรมชลประทาน พื้นที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ดำเนินการโดยรพช. และพื้นที่โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของสำนักงานพลังงานแห่งชาติ

จากพื้นที่จังหวัดทั้งหมด 7,833,726 ไร่ เป็นเนื้อที่ทำการเกษตร 1,096,393 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะดังนี้

พื้นที่นา	547,070	ไร่
พื้นที่ไร่	331,009	ไร่
พื้นที่ไม้ผล	154,941	ไร่
พื้นที่พืชผักและไม้ดอก	38,998	ไร่
พื้นที่ปศุสัตว์	24,375	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	213,995	ไร่
ที่รกร้างว่างเปล่าและอื่น ๆ	2,808,203	ไร่

มีครัวเรือนเกษตรทั้งหมด 150,774 ครัวเรือน พื้นที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือนเฉลี่ย

8 ไร่

ป่าไม้ : จังหวัดลำปางมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 5,634,346.50 ไร่ จำนวน 33 ป่า คิดเป็นร้อยละ 71.92 ของพื้นที่ทั้งหมด ในรอบปีที่ผ่านมา มีพื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลาย 701,311.50 ไร่ ปัจจุบันเหลือ

พื้นที่ป่า 4,932,969 ไร่ (ตาม นส.กปม. ที่ กษ 0709.7/34849 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2539) คิดเป็นร้อยละ 62.97 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกจากป่าสงวนดังกล่าวแล้ว ยังมีพื้นที่ป่าชาติของฝ่ายทำไม้ภาคเหนือ 4 ป่า อุทยานแห่งชาติ (เฉพาะอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง) 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อุทยานแห่งชาติขุนตาล อุทยานแห่งชาติดอยหลวง อุทยานแห่งชาติเวียงโกศัย และอุทยานแห่งชาติแม่ยม รวมพื้นที่ 853,215 ไร่ วนอุทยาน 4 แห่ง และในปี 2537-2538 จะประกาศเขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดลำปาง เพิ่มอีก 2 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแม่วะ (พื้นที่ในเขตอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก อำเภอสบปราบ และบางส่วนของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก) พื้นที่ 368,125 ไร่ และอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท (อำเภอจาว และอำเภอแม่มาะ) พื้นที่ 802,500 ไร่

นอกจากนี้ยังมีโครงการปลูกป่าของรัฐอีก 3 โครงการ ซึ่งได้แก่ โครงการงานพัฒนาป่าชุมชน โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ และโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม : จังหวัดลำปางมีระดับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จากการที่มีทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินว่างเปล่าอยู่มาก และมีปัจจัยความพร้อมในด้านอื่น ๆ จึงทำให้แนวโน้มของอุตสาหกรรมขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ โรงสีข้าว โรงบ่มใบยาสูบ โรงงานกะเทาะเปลือกถั่วลิสง โรงงานทำผักและผลไม้ดอง และโรงงานน้ำตาลทราย มีจำนวน 953 สถานประกอบการ เงินลงทุน 735 คน มีจำนวนคนงาน 4,561 คน (สถิติจังหวัด น.45,2539)
2. อุตสาหกรรมบริการ ได้แก่ ตัดเย็บเสื้อผ้า สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ชุบโลหะ ซ่อมรถยนต์ กิ่งโลหะ ซ่อมอุปกรณ์เครื่องจักรกล มีจำนวน 134 สถานประกอบการ เงินลงทุน 181 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 1,083 คน
3. อุตสาหกรรมไม้และประดิษฐ์กรรมจากไม้ ได้แก่ เลื่อยไม้ทำเครื่องเรือน แกะสลักไม้ ไม้จิมฟัน ไม้ตะเกียบ มี 193 สถานประกอบการ เงินลงทุน 745 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 5,427 คน
4. อุตสาหกรรมเซรามิกส์ มี 223 สถานประกอบการ เงินลงทุน 877 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 5,893 คน
5. อุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์การก่อสร้าง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์คอนกรีต หินอ่อน อิฐดินเผา มี 68 สถานประกอบการ เงินลงทุน 1,097 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 926 คน
6. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ กุนเชียง หมูหยอง ลูกชิ้น เส้นก๋วยเตี๋ยว ขนมปัง น้ำดื่ม น้ำแข็ง มี 48 สถานประกอบการ เงินลงทุน 1,097 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 926 คน
7. อุตสาหกรรมถลุงแร่โลหะ มี 22 สถานประกอบการ เงินลงทุน 197 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 371 คน

8. อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้แก่ ผลิตยาแผนโบราณ เจาะกรรมจากเปลือกหอย กล่องกระดาษ อัดเศษโลหะ โม้ย่อยหินทำเยื่อกระดาษสา อัดเลื่อยแท่งเป็นเชื้อเพลิง มี 90 สถานประกอบการ เงินลงทุน 487 ล้านบาท มีจำนวนคนงาน 1,112 คน

การใช้ที่ดินและลักษณะการถือครองที่ดิน (ตาม นส.กปม. ที่ กษ. 0709.7/34849 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2539)

1. เนื้อที่ป่าไม้	4,932,969	ไร่
2. เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	1,096,393	ไร่
ที่นา	547,070	ไร่
ที่พืชไร่	331,009	ไร่
ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น	154,941	ไร่
ที่สวนผักและไม้ดอก	38,998	ไร่
ที่เลี้ยงปศุสัตว์	24,375	ไร่
ที่อยู่อาศัย	213,995	ไร่
ที่รกร้างว่างเปล่าและอื่น ๆ	2,808,203	ไร่
3. เนื้อที่ไม่ได้จำแนก		

ข้าว : ในปี 2540 (สถิติการปลูกพืชปี 2540/41) จังหวัดลำปางมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 565,375 ไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก ปี 2537/38 คิดเป็นร้อยละ 19.14 ผลผลิตรวม 297,597 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 31.19 แยกได้เป็นข้าวเหนียวในปี 532,771 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 535 กก./ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.18 ได้ผลผลิตรวม 284,862 ตัน ข้าวเจ้าในปีมีพื้นที่รวม 9,726 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 511 กก./ไร่ ลดลงร้อยละ 2.85 ได้ผลผลิตรวม 4,974 ตัน ข้าวไร่เหนียวมีพื้นที่รวม 15,063 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 243 กก./ไร่ ลดลงร้อยละ 18.18 ได้ผลผลิตรวม 3,656 ตัน ข้าวเจ้าไร่มีพื้นที่ปลูก 1,017 ไร่ ผลผลิตรวม 429 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 422 กก./ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวนาปรัง 5,599 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 528 กก./ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.15 ผลผลิตรวม 2,957 ตัน และข้าวเจ้านาปรัง 1,199 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 600 กก./ไร่ ลดลงร้อยละ 2.60 ผลผลิตรวม 719 ตัน

ถั่วลิสง : ภาวะการเพาะปลูกถั่วลิสงฤดูกาลผลิตปี 2540/41 ของจังหวัดลำปาง พื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงลดลงจากปี 2537/38 ซึ่งมีพื้นที่ปลูกลดลงถึง 3,229 ไร่ ผลผลิตได้รับเต็มพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตมีคุณภาพ ในฤดูกาลผลิตปี 2540/41 จังหวัดลำปางมีพื้นที่ปลูกถั่วลิสงรวมทั้งสิ้น 17,378 ไร่ แยกเป็นถั่วฤดูฝน 5,635 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 229 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 1,290 ตัน และถั่วฤดูแล้ง 11,743 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 212 กก./ไร่ ลดลงร้อยละ 10.17 ผลผลิตรวม 2,490 ตัน พื้นที่เพาะปลูกลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 15.67 และมีผลผลิตรวม 3,780 ตัน ลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 21.50 (เกษตรและสหกรณ์ น.43,2539/40)

ถั่วเหลือง : ภาวะการเพาะปลูกถั่วเหลืองการผลิตปี 2540/41 ของจังหวัดลำปาง พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองลดลงถึง 12,179 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2537/38 ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการปลูก ถั่วเหลืองทดแทนการปลูกข้าวนาปรัง แต่พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองของจังหวัดลำปางมีการขยายตัวที่ลดลงมากขึ้น เนื่องจากในปีที่ผ่านมาเกษตรกรประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำ ในปีนี้จึงมีการลดพื้นที่เพาะปลูกลงไปมากจากปีก่อน ๆ การเพาะปลูกถั่วเหลืองในปีนี้เป็นเร็วกว่าปีที่ผ่านมา เนื่องจากการเก็บข้าวนาปีได้ตามกำหนดและการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งซึ่งปลูกหลังจากเก็บเกี่ยวข้าว จึงเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ผลผลิตถั่วเหลืองในปีนี้มีคุณภาพดีกว่าปีที่ผ่านมา เนื่องจากไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำมาก อากาศค่อนข้างหนาวเย็น โรคและแมลงไม่มีรบกวน ในฤดูการผลิตปี 2540/41 จังหวัดลำปางมีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองรวมทั้งสิ้น 27,185 ไร่ แยกเป็นถั่วฤดูฝน 605 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 215 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 130 ตัน และถั่วฤดูแล้ง 26,580 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 226/กก./ไร่ ผลผลิตรวม 6,007 ตัน พื้นที่เพาะปลูกลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 30.94 ผลผลิตลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 36.19 และมีผลผลิตรวม 6,137 ตัน

กระเทียม : ภาวะการเพาะปลูกกระเทียมปี 2540/41 ของจังหวัดลำปาง มีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าของปี 2537/38 และผลิตเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากระดับราคากระเทียมในปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับสูง ุงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น ประกอบกับเกษตรกรไม่ประสบกับภาวะขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ในบางพื้นที่สามารถเพาะปลูกได้เต็มที่จึงทำให้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นเป็น 21,563 ตัน เกษตรกรเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2541 ที่ผ่านมา ในปีนี้เก็บเกี่ยวผลผลิตเร็วกว่าปกติในพื้นที่อำเภอวัง เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นเมื่อกลางเดือนมีนาคม 2541 กระเทียมชุดแรกที่ออกสู่ตลาดในขณะนี้มีคุณภาพดีเนื่องจากไม่มีฝนตกตลอดช่วงตั้งแต่กระเทียมหัวจนกระทั่งเก็บเกี่ยว ส่วนในพื้นที่อำเภออื่นคาดว่าจะมีการเก็บเกี่ยวตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม 2541 เป็นต้นไป และไปเสร็จสิ้นในเดือนเมษายน 2541 ในฤดูการผลิตปี 2540/41 จังหวัดลำปางมีพื้นที่ปลูกกระเทียมรวมทั้งสิ้น 16,820 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกขยายเพิ่มมากขึ้นจากปี 2537/38 ร้อยละ 107 ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2537/38 ร้อยละ 124 และมีผลผลิตเฉลี่ย 1,282 กก./ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.37 ผลผลิตรวม 21,563 ตัน

สับปะรด : ผลผลิตสับปะรดของจังหวัดลำปาง จะขายส่งโรงงานเป็นส่วนใหญ่โดยมีแหล่งผลิตสำคัญอยู่ในเขตอำเภอเมือง โดยในปี 2540/41 นี้ มีพื้นที่เพาะปลูก 9,855 ไร่ ลดลงจากปี 2537/38 มากกว่า 2 เท่า คือ ลดลงถึง 11,273 ไร่ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากระดับราคาที่ขายได้ในปีก่อน ๆ อยู่ในเกณฑ์ต่ำเรื่อย ๆ มาประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง คือ ผลผลิตที่ผลิตออกมาไม่มีตลาดรองรับได้หมด ประการที่สามขายให้นายทุน จึงทำให้เกษตรกรลดพื้นที่เพาะปลูกสับปะรดลงอย่างมาก โดยผลผลิตเฉลี่ย 15,914 กก./ไร่ ลดลงร้อยละ 7.11 ผลผลิตรวม 58,282 ตัน

อ้อย : พื้นที่เพาะปลูกอ้อยปี 2540/41 ของจังหวัดลำปางลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 22.45 เป็น 37,478 ไร่ สาเหตุจากพื้นที่ปลูกลดลงมาก เนื่องจากเกษตรกรในเขตนี้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรราย

เล็กมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยรายละ 5-10 ไร่ เมื่อมีการปลูกพืชอื่น ๆ ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ข้าว โปด เลี้ยงสัตว์ ปลูกยาง และพืชผักชนิดต่าง ๆ เป็นต้น จึงทำให้มีการปลูกอ้อยลดลง ประกอบกับ ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ไม่มีตลาดรองรับเพียงพอ ผลผลิตรวมลดลงจากปี 2537/38 ร้อยละ 16.28 เป็น 240,071 ตัน

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ : พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดลำปางเพิ่มสูงขึ้นมากในปีเพาะ ปลูก 2540/41 เนื่องจากความต้องการเมล็ดข้าวโพดของ โรงงานผลิตอาหารสัตว์ จึงมีการขยายพื้นที่ ปลูกมากขึ้น ซึ่งในฤดูการผลิตปี 2540/41 จังหวัดลำปางมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รวมทั้งสิ้น ถึง 37,428 ไร่ ผลผลิตรวม 30,579 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 817กก./ไร่

ละหุ่ง : พื้นที่ปลูกละหุ่งเขตจังหวัดลำปางปีเพาะปลูก 2540/41 มีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 6,976 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 136 กก./ไร่ และผลผลิตรวม 949 ตัน

มะม่วง : พื้นที่ปลูกไม้ผลเขตจังหวัดลำปาง จะเป็นพื้นที่ปลูกมะม่วงมากที่สุดเป็นอันดับ แรกของพื้นที่ปลูกไม้ผลทั้งหมด คือ มีพื้นที่เพาะปลูกปี 2540/41 รวมทั้งสิ้น 25,445 ไร่ แยกเป็นที่ ให้ผลแล้ว 17,845 ไร่ ยังไม่ให้ผล 7,600 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 264 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 4,711 ตัน

มะขาม : พื้นที่ปลูกมะขามของจังหวัดลำปางจัดเป็นอันดับสองรองจากมะม่วง โดยปี 2540/41 มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้น 19,434 ไร่ แยกเป็นที่ให้ผลแล้ว 13,151 ไร่ ยังไม่ให้ผล 6,283 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 215 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 2,827 ตัน

กล้วยน้ำว้า : มีพื้นที่เป็นอันดับสามของพื้นที่ปลูกไม้ผลปี 2540/41 ของจังหวัดลำปาง มีพื้นที่ ปลูกรวมทั้งสิ้น 13,976 ไร่ แยกเป็นที่ให้ผลแล้ว 5,138 ไร่ ยังไม่ให้ผล 8,838 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 981 กก./ไร่ มีผลผลิตรวม 5,040 ตัน

ลำไย : พื้นที่ปลูกลำไยของจังหวัดลำปาง จัดเป็นอันดับสี่ของพื้นที่ปลูกไม้ผลทั้งหมดในปี 2540/41 มีพื้นที่ปลูกลำไยทั้งสิ้น 11,964 ไร่ แยกเป็นที่ให้ผลแล้ว 35 ไร่ และยังไม่ให้ผล 11,929 ไร่ ซึ่งแนวโน้มมีการเพาะปลูกสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยขยายแปลงปลูกใหม่และปลูกทดแทนพื้นที่ปลูก มะม่วงเดิม เนื่องจากการปลูกมะม่วงมีปัญหาไม่ติดดอก, ติดดอกไม่ออกผล ตรงข้ามกับลำไยที่ราคา จำหน่ายดี และมีความต้องการสูง จึงเป็นสาเหตุที่มีการขยายพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ผลผลิตเฉลี่ย 714 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 25 ตัน

การดำเนินงานของสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร

สถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร เป็นหน่วยงานสังกัดสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2517 มีพื้นที่ทั้งหมด 1,643 ไร่ โดย ได้มีการสำรวจพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในเขตจังหวัดลำปางซึ่งเป็นพื้นที่ของกรมป่าไม้ เพื่อหาพื้นที่ตั้ง สถานีทดลองพืชสวน จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ในหมู่ที่ 6 ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัด ลำปาง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นสถานีทดลองพืชสวน ทางกรมวิชาการเกษตรจึง

ได้ดำเนินการขอใช้พื้นที่ดังกล่าวจากกรมป่าไม้ และได้เริ่มก่อตั้งสถานีทดลองพืชสวน ห้างฉัตรตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา โดยตั้งอยู่เลขที่ 204 หมู่ 6 ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทางฝั่งขวาของถนนลำปาง-เชียงใหม่ ระหว่างกิโลเมตรที่ 19-21 ห่างจากตัวจังหวัด 25 กิโลเมตร

หน้าที่และความรับผิดชอบ

1. ดำเนินงานศึกษาทดลองและพัฒนางานวิจัยด้านพืชสวน ได้แก่ ลำไย มะม่วง หน้าวัวและพืชสมุนไพร เพื่อการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ปฏิบัติงานวิจัยและทดสอบตามแบบแผนปฏิบัติงานที่ศูนย์และสถาบันกำหนดไว้

2. ผลิตพันธุ์พืชตามนโยบายของกรมวิชาการเกษตร เพื่อกระจายพันธุ์ให้แก่เกษตรกร

- ด้านไม้ผล ได้แก่ ลำไย มะม่วง มะเคี้ยง ส้ม ฝรั่งคั้นน้ำ มะละกอ
- ด้านไม้ดอก ได้แก่ หน้าวัว ปทุมมา

3. ผลิตเมล็ดพันธุ์และขยายพันธุ์พืช

4. โครงการพิเศษ

- โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- โครงการพัฒนาพื้นที่รอยต่อ อำเภอเมือง อำเภอเมืองปาน และอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

- โครงการปลูกพืชเสริมในป่าเสื่อมโทรม

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและงานบริการวิชาการให้แก่ประชาชน

การแบ่งงานของสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร ประกอบด้วยงาน 4 งาน คือ

1. งานธุรการและงานอำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบงานอำนวยการและธุรการทั่วไปภายในสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร

2. งานวิชาการ มีหน้าที่รับผิดชอบ ศึกษาวิจัยและทดสอบพืช เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตรในท้องถิ่น แล้วนำมาปรับใช้และถ่ายทอดให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน และดำเนินงานในขั้นตอนของการทดสอบในท้องถิ่นหรือไร่นาเกษตรกร

3. งานผลิตเมล็ดพันธุ์ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการผลิตและขยายพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ ท่อนพันธุ์ของพันธุ์หลักและพันธุ์ดี ทั้งไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชผัก

4. งานถ่ายทอดเทคโนโลยี

- การฝึกอบรม จัดการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร และกลุ่มสหกรณ์

- การฝึกงานของนักเรียน นักศึกษา สถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตรมีความพร้อม

ในการรับนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อฝึกประสบการณ์ในการทำงานทุกปี

- เป็นวิทยากร ได้รับเชิญจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเจ้าหน้าที่ไป

- บรรยายและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน

- การจัดนิทรรศการ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ ผลงานของสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร

- การให้คำแนะนำและปรึกษาปัญหาด้านพืช โดยมีนักวิชาการเกษตรที่มีความรู้ความสามารถ คอยให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรและผู้ที่ต้องการขอรับคำแนะนำประจำอยู่ที่สถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร

แนวทางในการพัฒนางานในอนาคตของสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร

เนื่องจากสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตรเป็นหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตรเพียงแห่งเดียวในจังหวัดลำปาง จึงได้ถูกจัดตั้งให้เป็นศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตจังหวัดลำปาง โดยทำหน้าที่เน้นหนักไปในด้านการบริการวิชาการมากขึ้นกว่าเดิม และยังคงหน้าที่เดิมที่ได้รับมอบหมายนั่นก็คือการทดลอง การวิจัยในด้านพืชเพื่อที่จะได้ผลิตพืชที่มีศักยภาพและเหมาะสมกับความต้องการในท้องถิ่นต่อไป โดยในด้านไม้ดอก ไม้ประดับ จะทำการรวบรวมพันธุ์หน้าวัว และทำการผลิตลูกผสมพันธุ์ใหม่ ในด้านไม้ผลได้ทำการปรับปรุงพันธุ์มะม่วง ลำไย ให้มีศักยภาพด้านพืชผักได้ทำการปลูกผักปลอดสารพิษ ใช้สารสกัดจากธรรมชาติกำจัด โรคและแมลง ส่วนด้านการแปรรูปได้ทำการแปรรูปผลผลิตด้วยเทคนิคที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อได้เข้ามามีบทบาทในด้านการผลิตและขยายพันธุ์เพิ่มมากขึ้น การพัฒนางานทางด้านเนื้อเยื่อให้มีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐาน พร้อมทั้งจะให้บริการความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นอีกจุดมุ่งหมายที่ทางสถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตรต้องการที่จะให้เป็นหน่วยงานบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ(สถานีทดลองพืชสวนห้างฉัตร, 2546)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทศ ทวีป (2538) ศึกษาในความต้องการฟีกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของครูเกษตรในโรงเรียนมัธยม เขตการศึกษา 8 ระบุว่า เทศ ไม่มีผลที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อุทัย (2544) ศึกษาทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิทยากรฟีกอบรมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กล่าวว่า เทศ ไม่มีความแตกต่างกัน เพราะว่าบทบาทของข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็ชายหรือหญิงต้องทำหน้าที่เกี่ยวข้องกันคือ เป็นผู้เผยแพร่งานด้านสหกรณ์ให้แก่ประชาชนทั่วไป อันเป็นภารกิจหลักของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ธรรมบุญ (2530) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการแสดงบทบาทในการส่งเสริมของเกษตรกรตำบล จังหวัดพัทลุงกล่าวว่า คนส่วนใหญ่ยอมรับพฤติกรรมของคนจะแตกต่างกันระหว่างเพศ ซึ่งลักษณะของผู้ชายส่วนใหญ่มีความคิดเป็นของตัวเอง ส่วนผู้หญิงจะเชื่อฟังง่าย มีความรับผิดชอบ ความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย

อายุ ประทุมวรรณ (2526) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการฟีกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา จังหวัดลำปาง พบว่าแม้สมาชิกที่มีอายุ ที่แตกต่างกันแต่ก็มีความต้องการเข้ารับการฟีกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมด้วยเช่นเดียวกัน บุญธรรม (2534) ได้ศึกษาความ

ต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้นของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน พบว่า อายุไม่สามารถทำให้เกิดความต้องการในการฝึกอบรม และอุทัย (2544) ศึกษาทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิทยากรฝึกอบรมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กล่าวว่า อายุเป็นเครื่องบ่งชี้และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคน อายุใกล้เคียงกันมีความคิดเหมือน ๆ กัน สนธิ (2524: 19) ได้ศึกษาสภาพความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ประจำสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุไม่มีผลต่อความพึงพอใจในองค์ประกอบของปัจจัยค่าจูน หรือปัจจัยกระตุ้นแต่อย่างใด ส่วน มนูญ (2519) ได้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครรายงานว่า อายุไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและอาชีพ แต่เกิดแล้ว (2528) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานการศึกษานอกโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร กล่าวว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแปรเปลี่ยนไปตามอายุ

ระดับการศึกษา ทวีป (2538) ศึกษาในความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของครูเกษตรในโรงเรียนมัธยม เขตการศึกษา 8 ระบุว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลที่แตกต่างกัน ประทุมวรรณ (2526) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา จังหวัดลำปาง พบว่าแม้สมาชิกที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันแต่ก็มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมด้วยเช่นเดียวกัน อุทัย (2544) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิทยากรฝึกอบรมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กล่าวว่า ระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน เพราะมีการศึกษาใกล้เคียงกันคือในระดับปริญญาตรี ทำให้ระดับทัศนคติใกล้เคียงกัน สนธิ (2524: 19) ได้ศึกษาสภาพความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ประจำสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ต่ำกว่าปริญญาตรีกับวุฒิที่สูงกว่าปริญญาตรี ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความพอใจ แต่จะแตกต่างกันทางด้านองค์ประกอบของงาน

ประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมการเกษตร ทวีป (2538) ศึกษาในความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของครูเกษตรในโรงเรียนมัธยม เขตการศึกษา 8 ระบุว่า ประสบการณ์ด้านการเกษตรไม่มีผลที่แตกต่างกัน สนธิ (2524: 19) ได้ศึกษาสภาพความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ประจำสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าประสบการณ์ในการทำงานมาก และประสบการณ์ในการทำงานน้อยไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความพึงพอใจ

พื้นที่การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในตำบล บุญธรรม (2534) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้นของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน พบว่าพื้นที่การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ไม่สามารถทำให้เกิดความต้องการในการฝึกอบรม

รายได้จากการเกษตรของเกษตรกรในตำบล ประทุมวรรณ (2526) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา จังหวัดลำปาง พบว่าแม้

สมาชิกที่มีรายได้ ที่แตกต่างกันแต่ก็มีความต้องการเข้ารับการศึกษาเพื่ออบรมวิชาชีพเกษตรกรรมด้วยเช่นเดียวกัน

เจ็มทอง (2545) ได้ทำการสำรวจความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรตำบลคอนข่อย อำเภอคำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ที่เกษตรกรแสดงความต้องการความรู้ทางการเกษตรในระดับสูง ได้แก่ การตลาด การปลูกข้าวโพด การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงไก่ และการปลูกพืชหมุนเวียน นอกจากนี้ยังได้แสดงความต้องการและความช่วยเหลือทางด้านชลประทาน การปลูกแตงโม และการทำสวนผัก ส่วนสถานที่และเวลาในการฝึกอบรมนั้นควรจัดทำในหมู่บ้านของเกษตรกรภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวและควรทำในช่วงเช้า

ศิริก (2525 : 98-99) ได้ศึกษาความต้องการด้านบริการวิชาการของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สมาชิกมีความต้องการทางวิชาการในการเลี้ยงสุกรค่อนข้างมากสมาชิกเกือบทั้งหมดต้องการบริการทางวิชาการเกี่ยวกับหลักการ และการดำเนินงานตามวิถีทางสหกรณ์ สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกแนะนำส่งเสริมถึงฟาร์มของตน ต้องการให้จัดอบรมระยะสั้นภายในจังหวัดและต้องการให้จัดทำเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องกับการบริการแก่สมาชิก

ดำรงชัย (2535) ศึกษาเรื่อง บทบาทการบริการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนามีทัศนคติว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ปฏิบัติภารกิจบ่อยครั้งมากในภารกิจ 5 ราย คือ 1) เกษตรตำบลขอความร่วมมือเกษตรกรป้องกันและกำจัดแมลงพร้อมเพรียงกันเพื่อลดการระบาดของโรคและแมลงในนาข้าว 2) เกษตรตำบลช่วยเหลือเกษตรกรผู้นำเข้ารับการศึกษาและดูงานด้านการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาการเกษตร 3) เกษตรตำบลเยี่ยมเยียนเกษตรกรในไร่นาเป็นประจำ 4) เกษตรตำบลกระตุ้น ชี้นำให้เกษตรกรรวมกลุ่มผลิตข้าวแบบครบวงจร เพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตข้าวราคาตกต่ำ และมีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ปฏิบัติภารกิจบ่อยครั้งใน 42 รายการ

ปรีชญา (2539) กล่าวว่า ในการพัฒนาการเกษตรให้เกษตรกรในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ เพื่อจะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในทุกอำเภอ

พุทธชาติ (2520 : 117) ได้ศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกรตำบลดงคอน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ได้พบว่าเกษตรกรต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือในเรื่องการตลาดเป็นสำคัญคือ การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร และวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภค

ไพบุลย์ (2541) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรก็คือการถ่ายทอด การเผยแพร่ การแนะนำ หรือบริการความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปวิทยาการแผนใหม่ให้แก่เกษตรกรที่ยังไม่เข้าใจ

ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนแนวความคิดเพื่อเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ให้เกษตรกรนำไปคิดตัดสินใจและปฏิบัติตาม อันจะยังผลให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตและการเพิ่มรายได้ขึ้นเอง

สนธิ (2524) เห็นว่า การศึกษาถึงความต้องการของชาวบ้านหรือเกษตรกร จะต้องใช้เวลาเพื่อให้เกษตรกรเกิดความสนิทสนมและสามารถบอกความต้องการที่แท้จริงได้ เพราะการพัฒนาหรือส่งเสริมโดยไม่รู้หรือไม่เข้าใจถึงความต้องการมักประสบปัญหา และคล้ายกับ ดิเรก (2524) ซึ่งกล่าวว่า การระบุความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ควรระบุด้วยตัวเกษตรกรเอง ยกเว้นในกรณีที่เกษตรกรขาดความสามารถในการระบุด้วยตนเอง เพราะข้อจำกัดในเรื่องของประสบการณ์ความเข้าใจ

สมศรี (2531) ศึกษาถึงปัญหาในการประกอบอาชีพเกษตรกร พบว่าปัญหาในการประกอบอาชีพของเกษตรกรคือปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ เงินทุน ที่ดินไม่เหมาะสม และปัญหาการจัดฝึกอบรมในเรื่องที่น่าสนใจ โดยเกษตรกรส่วนมากยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกษตร วิทยาการที่เกษตรกรต้องการให้ส่งเสริม คือ การปลูกไม้ผล เกษตรกรเกินครึ่งต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพอื่นซึ่งก็คือต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตไปสู่กิจกรรมใหม่